

บทที่ 1

บทนำ

ล้านนาเป็นแหล่งวัฒนธรรมที่มีการสั่งสมครั้งอดีต มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่หลากหลายจนเป็นอัตลักษณ์ของตนเอง ปัจจุบันมีการสั่งไปหลวงวัฒนธรรมจากภายนอกเข้าสู่ภายใน ย่อมก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เชียงใหม่เป็นจังหวัดที่มีการเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว วัฒนธรรมบางประเภทจึงถูกรุกราน คนตรีพื้นบ้านล้านนาเป็นผลผลิตวัฒนธรรมของสังคม นอกจากนั้นวัฒนธรรมภายนอกมีผลกระทบต่อวัฒนธรรมประเพณีของเชียงใหม่เช่นเดียวกัน

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

ประเทศไทยเริ่มมีการประกาศใช้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จากการดำเนินนโยบายตามแผนฯ ได้ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมาต่อสังคมในด้านความเจริญทางวัตถุ คนชนบทละทิ้งถิ่นฐานไปทำมาหากินในเมืองตามวิถีแห่งอารยธรรมแบบอุตสาหกรรมนิยม การรับวัฒนธรรมเมืองเข้ามาในวิถีชีวิตทำให้ล้มสังคมเกษตรกรรม จากวัฒนธรรมอุตสาหกรรมนิยมทำให้เกิดผลกระทบด้านจิตวิทยามากกว่า

คนตรีพื้นบ้านสามารถสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ขนบธรรมเนียมประเพณี ความเชื่อ โดยมีคุณมุ่งหมายที่แตกต่างกันออกไป คนตรีพื้นบ้านได้รับความนิยมและได้ถูกสืบทอดต่อเนื่องกันมาจนถึงปัจจุบัน' คนตรีเป็นผลผลิตหนึ่งที่ไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ที่จะถูกผลกระทบจากคลื่นกระแสของการเปลี่ยนแปลงและจากการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิต

เมื่อมีกระบวนการปรับเปลี่ยนทางวัฒนธรรม(Cultural Modification) และการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural diffusion) ของคนตรีกล่าวคือ มีการปรับเปลี่ยนวิธีการบรรเลงและปรับเปลี่ยนระบบเสียง และมีการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรม' การนำวัฒนธรรมคนตรีภายนอกเพื่อเข้ามาพร้อมกับวัฒนธรรมคนตรีพื้นบ้าน ทำให้มีกระบวนการคิดค้นทำให้คนตรีพื้นบ้านเกิดการปรับเปลี่ยนเพื่อให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมที่เกิดขึ้น การบริหารจัดการเป็นรูปแบบวิธีการที่ถูกนำเอามาใช้ในแบบของคนพื้นบ้าน

¹เฉลิมศักดิ์ พิภูลศรี "ดนตรีไทยอุดมศึกษา" ครั้งที่ 23 (มหาวิทยาลัยมหิดล 2544)

²นภคดี ทิพรัตน์ บทบาทและหน้าที่ของจิมนดนตรีไทย ในดนตรีไทยอุดมศึกษา ครั้งที่ 32 , (ม.ป.ท). 2544.

วงป่าดม้องเป็นวงดนตรีที่มีรูปแบบของธุรกิจแสดงให้เห็นจากกลุ่มของบุคคลที่มาร่วมกันทำงานด้วยโครงสร้างและการประสานงานเป็นหลักการชัดเจนแน่ชัด โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้บรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนดเป้าหมายไว้ ซึ่งต้องใช้ทรัพยากรจากสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ ประกอบด้วย คน (Man) เงิน (Money) วัสดุ (Material) เครื่องจักร (Machine) วิธีการ (Method) และการบริหาร (Management)

การบริหารคือกลุ่มของกิจกรรม ประกอบด้วย การวางแผน (Planning) การจัดองค์กร (Organizing) การสั่งการ (Leading Directing) หรือการอำนวยความสะดวก (Controlling) ซึ่งจะมีความสัมพันธ์ โดยตรงกับทรัพยากรขององค์กร (6 M's) เพื่อนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์และด้วยจุดมุ่งหมายสำคัญในการบรรลุความสำเร็จตามเป้าหมายขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลครบถ้วน

การจัดการ (Management) จะเน้นการปฏิบัติการให้เป็นไปตามนโยบายแผนที่วางไว้ ซึ่งนิยมใช้ในการจัดการธุรกิจ (Business management) ส่วนคำว่า“ผู้จัดการ” (Manager) จะหมายถึงบุคคลในองค์กรซึ่งทำหน้าที่รับผิดชอบต่อกิจกรรมในการบริหารทรัพยากรและกิจการงานอื่นๆ เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ขององค์กร

การบริหารจัดการ (Management) หมายถึงชุดของหน้าที่ต่าง ๆ (A set of functions) ที่กำหนดทิศทางในการใช้ทรัพยากรทั้งหลายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมายขององค์กร การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Efficient) หมายถึง การใช้ทรัพยากรได้อย่างเฉลียวฉลาด และคุ้มค่า (Cost-effective) การใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective) นั้นหมายถึงการตัดสินใจได้อย่างถูกต้อง (Right decision) และมีการปฏิบัติการสำเร็จตามแผนที่กำหนดไว้ ดังนั้นผลสำเร็จของการบริหารจัดการจึงจำเป็นต้องมีทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผลควบคู่กัน³

ในอดีตสังคมวงป่าดม้องมีสถานะค่อนข้างมั่นคง เนื่องจากกระแสวัฒนธรรมภายนอกยังไม่ทำให้วัฒนธรรมเดิมเกิดการเปลี่ยนแปลงมาก วงป่าดม้องเป็นส่วนประกอบของสังคมของเชียงใหม่ในด้านต่าง ๆ เช่น ประกอบพิธีกรรม ให้ความบันเทิงในงานต่างประเพณีต่าง ๆ เป็นที่ชื่นชมของประชาชนในฐานะที่จะช่วยสร้างความสมบูรณ์ให้แก่พิธีกรรมความเชื่อต่าง ๆ ได้

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการวงป่าดม้องจังหวัดเชียงใหม่ เป็นการบริหารจัดการที่มีกระแสวัฒนธรรมภายนอกเข้ามามีบทบาทในการปรับตัว ซึ่งวงป่าดม้องยังมีบทบาทในวิถีชีวิตของคนในวัฒนธรรมเชียงใหม่ ความจำเป็นที่ต้องปรับตัวเพื่อให้ได้มาซึ่งการบริการที่เป็นที่ยอมรับในสังคมและยังคงเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม กระบวนการบริหารจัดการจะช่วยให้วงป่าดม้องสามารถ

³ วิรัช วิรัชนิการวรรณ. แนวคิดและความหมายของการบริหารและการบริหารจัดการ. (ออนไลน์) <http://www.wiruch.com/articles> สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2553

ขึ้นอยู่กับพื้นฐานวัฒนธรรม วงป่าคฆ้องได้มีบทบาทรับใช้สังคมล้านนาโดยเฉพาะอย่างยิ่งพิธีศพ และพิธีแห่ ในทางมานุษยคุริยางควิทยา (Ethnomusicology) ถือว่าเหตุการณ์ดังกล่าวเป็นปรากฏการณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีที่สำคัญที่จะสามารถอธิบายรูปแบบของการปรับตัวทางวัฒนธรรมดนตรีได้ประการหนึ่ง และยังสามารถคาดการณ์เกี่ยวกับแนวโน้มทางดนตรีพื้นเมืองได้อีกด้วย การใช้หลักบริหารจัดการวงเป็นอีกมิติหนึ่งที่สามารถทำให้วงป่าคฆ้องอยู่บนพื้นฐานของความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมเมืองเชียงใหม่

2. วัตถุประสงค์ในการวิจัย

- 2.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของวงป่าคฆ้องในรูปแบบต่าง ๆ
- 2.2 ศึกษาการบริหารจัดการวงป่าคฆ้องเพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยมในการบริการสังคม
- 2.3 ศึกษาเพลงและบันทึกโน้ตเพลงวงป่าคฆ้องที่ใช้ในการบรรเลงหลัก

3. โจทย์วิจัย

การปรับตัวของวงป่าคฆ้องเป็นการบริหารจัดการเพื่อให้ได้รับความนิยม และเป็นการสืบทอดวัฒนธรรมดนตรีของวงป่าคฆ้อง

4. กรอบแนวคิดในการวิจัย

แผนภูมิที่ 1.1 กรอบแนวคิด

ที่มา : (ผู้เขียน, 2554)

5. ขอบเขตของการวิจัย

5.1 ขอบเขตเนื้อหาที่มีขอบเขตตามวัตถุประสงค์การวิจัย

5.1.1 ศึกษาประวัติความเป็นมาของป่าดงในรูปแบบต่าง ๆ

5.1.2 ศึกษาการบริหารจัดการของป่าดงเพื่อให้ได้มาซึ่งความนิยมในการบริการสังคม

5.1.3 ศึกษาเพลงและบันทึกโน้ตเพลงวงป่าดงที่ใช้บรรเลงหลัก

5.2 กลุ่มประชากร กลุ่มนักดนตรีวงป่าดง หัวหน้าวงป่าดง หรือเจ้าของวงที่ให้การอุปถัมภ์ เช่น เจ้าอาวาสรวมทั้งสิ้น 6 วงจาก 3 อำเภอ คือ อำเภอสันป่าตอง อำเภอเมือง และ อำเภอสารภี

5.3 ขอบเขตพื้นที่ กำหนดพื้นที่

5.2.1 อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่

5.2.2 อำเภอสันป่าตอง จังหวัดเชียงใหม่

5.2.3 อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่

5.4 ขอบเขตด้านเวลา ตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2552-กรกฎาคม 2553

6. วิธีการดำเนินงาน

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ(Qualitative Research) และโดยใช้ทฤษฎีมานุษยวิทยาและหลักการบริหารจัดการร่วมกัน โดยมีวิธีการดำเนินการศึกษาวิจัย

ประชากรหลัก ได้แก่ กลุ่มนักดนตรีวงป่าดง หัวหน้าวงป่าดง หรือเจ้าของวงที่ให้การอุปถัมภ์ เช่น เจ้าอาวาสรวมทั้งสิ้น 6 วงจาก 3 อำเภอ คือ อำเภอสันป่าตอง อำเภอเมือง และ อำเภอสารภี

วิธีการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล จะใช้ข้อมูลเชิงคุณภาพ

1. ศึกษาจากข้อมูลจากเอกสาร งานวิจัย หนังสือที่เกี่ยวข้องของวงป่าดง เครื่องดนตรีภายในวงและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง จากห้องสมุดและจากอินเทอร์เน็ต

2. การเก็บข้อมูลภาคสนาม

2.1 เครื่องมือได้แก่

- กล้องดิจิทัล

- เครื่องบันทึกเสียง

- เครื่องบันทึกภาพวิดีโอ

- สมุดสำหรับจดบันทึกเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น เป็นต้น

2.2 เตรียมสำรวจพื้นที่ที่จะศึกษาและนัดหมายผู้ที่เกี่ยวข้อง

2.3 การสังเกตแบบมีส่วนร่วม รวมถึงการเก็บภาพบันทึกภาพ บันทึกเสียงในขณะ
แสดง

3. การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลจากบุคคล เพื่อนำไปสู่ความรู้และการเชื่อมต่อของข้อมูลต่างๆ จาก
เอกสารข้างต้นของวงปี่ดม้อง เริ่มจากการนัดหมายและสัมภาษณ์โดยบันทึกเสียงและบันทึกภาพ
ตามลำดับ

3.1 การสัมภาษณ์ จากการสัมภาษณ์ในเบื้องต้น ตามจุดประสงค์ข้อที่ 1-3 มี 2
รูปแบบคือ

3.1.1 แบบที่มีเป้าหมายประสงค์เจาะจงสำหรับกลุ่มนักดนตรี ได้แก่

- ชื่อ นักดนตรี
- เครื่องดนตรีที่นักดนตรีบรรเลง
- การศึกษาเกี่ยวกับดนตรี
- แนวคิดการสืบทอดวัฒนธรรมของวงปี่ดม้อง

3.1.2 แบบที่มีเป้าหมายประสงค์เจาะจงสำหรับกลุ่มหัวหน้าวงปี่ดม้อง หรือ
เจ้าของวงที่ใช้การอุปถัมภ์

3.1.2.1 การบริหารจัดการวงปี่ดม้อง

- 1) การรับงาน เช่น ความตรงต่อเวลา
- 2) สถานภาพนักดนตรี
- 3) การเงิน (รายได้ค่าใช้จ่ายเงินออมสำหรับวง การหักหัวคิว)
- 4) การบริหารจัดการในการสืบทอดวัฒนธรรมของวงปี่ดม้อง
- 5) การบริหารจัดการวงปี่ดม้อง
- 6) แนวทางการพัฒนางวงปี่ดม้องในอนาคต
- 7) แนวทางการรักษานบธรรมเนียมประเพณี
- 8) แนวทางการบริหารจัดการเพื่อให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการ

ให้เหมาะสมกับสังคม

ส่งเสริมวงปี่ดม้อง

3.1.2.2 ระเบียบวิธีในการบริหารจัดการทางดนตรี

- 1) การบริหารบุคคล หน้าที่ในวง ตำแหน่ง เครื่องแต่งกาย
- 2) ลักษณะการจัดตำแหน่งเครื่องดนตรี
- 3) การบรรเลงบทเพลงที่เกี่ยวข้องกับพิธีกรรม

3.2 ศึกษาเพลงและบันทึกโน้ตเพลงวงป้าดฆ้องที่ใช้บรรเลงหลักที่เป็นทำนองเดิม

3.3 การจัดกระทำข้อมูลแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

3.3.1 นำข้อมูลมาตรวจสอบความสมบูรณ์

3.3.2 นำข้อมูลมาตรวจสอบความถูกต้อง

3.3.3 นำข้อมูลมาจัดหมวดหมู่ให้เรียบร้อยเพื่อให้ง่ายและสะดวก

ต่อการวิเคราะห์ข้อมูล

3.3.4 สรุปรูปข้อมูลจากเครื่องมือแต่ละกลุ่มแยกไว้เป็นหมวดหมู่

4 การวิเคราะห์ข้อมูล จะวิเคราะห์ข้อมูลจากการสัมภาษณ์เพื่อแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อ
ได้มาซึ่งแนวทางตามประเด็นที่ผู้วิจัยได้ตั้งไว้ โดยวิธีการพรรณนา (Description) และพรรณนา
วิเคราะห์ (Analyze description) ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูล และตรวจสอบข้อมูล เพื่อสรุป
ผลการวิจัยดังต่อไปนี้

4.1 เมื่อสิ้นสุดกระบวนการที่ผู้ศึกษาได้เก็บข้อมูลทั้งทางด้านเอกสารและการเก็บ
ข้อมูลภาคสนามเรียบร้อยแล้วจะนำข้อมูลดังกล่าวมาจัดหมวดหมู่ จากนั้นนำมาตรวจสอบเพื่อความเที่ยงตรง
อีกครั้งหนึ่ง

4.2 การตรวจสอบข้อและวิเคราะห์ข้อมูล การตรวจสอบข้อมูลหลังจากการจัด
กระบวนการจัดหมวดหมู่เรียบร้อยแล้ว หากทราบว่ายังมีข้อมูลใดที่ยังไม่สมบูรณ์ก็จะมีเก็บข้อมูล
เพิ่มเติมใหม่อีกครั้ง หรือข้อมูลที่ได้อาจการสัมภาษณ์จากผู้ให้สัมภาษณ์หลายๆครั้ง จนได้ข้อมูลที่
เข้าเป็นเหตุเป็นผลและเที่ยงตรง

5 จัดการเสนอผลการวิจัยระหว่างทางในรูปแบบของการรายงานความก้าวหน้า

6 จัดทำรายงานการวิจัยฉบับสมบูรณ์ และนำเสนอผลงานการวิจัย

7 เผยแพร่ผลงานวิจัย เพื่อให้หน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องนำไปประยุกต์ใช้เพื่อการ
อนุรักษ์ต่อไป

7. นิยามศัพท์

7.1 การบริหารจัดการ หมายถึง การนำกระบวนการในเชิงบริหารจัดการมาใช้กับวงป้าด
ฆ้อง

7.2 ระเบียบวิธีจัดการ หมายถึงการจัดระเบียบต่างๆ ภายในวงเพื่อเกิดประสิทธิภาพ

7.3 วงป้าดฆ้อง หมายถึง วงพาทย์ฆ้อง วงพาทย์เมือง หรือวงที่มีเครื่องดนตรีระหว่าง
เครื่องเป่าและเครื่องตี

7.4 การรับงาน หมายถึง การคิดราคาค่าจ้างสำหรับการบรรเลงแต่ละครั้ง

7.5 สถานภาพนักดนตรี หมายถึงสถานภาพต่าง ๆ ของนักดนตรี เช่น อายุ การศึกษา เพศ การสมรส อาชีพ เป็นต้น

7.6 การเงิน หมายถึงรายได้ที่ได้รับระหว่างผู้จ้างกับวงดนตรี และรายได้ของนักดนตรี

7.7 การจัดวงดนตรี หมายถึง การจัดรูปแบบวงที่ใช้ในงานต่าง ๆ เช่นงานแห่ หรืองานศพ

8. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

8.1 ทราบประวัติความเป็นมาของวงปี่ดมข้อง

8.2 ทราบถึงการบริหารจัดการวงปี่ดมข้อง

8.3 ทราบวิธีการบริหารจัดการทางดนตรี

8.4 ทราบลักษณะเพลงที่ได้รับความนิยมในการบรรเลงและเพลงที่ใช้ในพิธีศพ

8.5 อนุรักษ์และสืบทอดวงปี่ดมข้องท้องถิ่น

